

lla ó cobertora per l' emisió ó perdua de calorich de la terra, com ho prova 'l fet de que es impossible una gelada ab cel cobert de núvols, que no son altra cosa que 'l capitell visible ó una columna de vapor invisible.

L' observació es especial del mes de febrer, porque á Catalunya es el mes de las grans oscilacions térmicas, ja que tantost fa prou calor per borronar y lluhir las botonaduras dels arbres, com sobtadament se gira un taro insupportable. Si fa bonansa, es porque domina un régimen meteorológich, que permet l' insolació normal, á causa de l' altura ja notable del sol sobre l' horitzó, en coincidencia ab un régimen fora de pendents barométricas, que no destorban l' acció solar. Y al contrari, si Catalunya forma part d' un sistema ciclónich, quin centre 's troba sobre Andalusia ó Africa, 'l vapor d' aigua de nostra atmósfera rellisca cap al fons del sistema d' isobaras, la radiació calorífica obra lliurement y la temperatura baixa, arribant á ser gelada, si 'l centre ciclónich remou l' ayre de Catalunya, en quin cas se senten rufosas alenadas de Gargal ó Llevant, essent casi segura forta gelada, que cou las plantas primerencas y las més imprudentas.

Ab referencias als vents y pluja, hi han aforismes d' importancia excepcional:

Vent de Garbí
bufa allá, y pega assí.

Aquet aforisme tanca una lley fundamental de la dinàmica atmosférica, referida á la circulació del vapor d' aygua dels centres ciclónichs. Ella ha fet immortal al ilustre meteorologista Buys-Ballot, y s' anuncia aixís: «Gira l' espatlla al vent: á la teva esquerra hi ha 'l centre de la tempesta.»

L' aforisme, molt més vell que 'l meteorologista holandés, apunta netament la lley de rotació, ja que mentres tothom creya que no hi había més mohiment que 'l de traslació general dels núvols, nostres passats ja endevinaban perfectament l' evolució de dos vents. No significa dir altre cosa dir que 'l vent bufa allí, y la pluja ó 'ls núvols que la donan, caminan ó pegan assí.

Ponent te una filla
casada á Llevant,
quan torna de véurerla
ne torna plorant.

Aquest aforisme, nutrit d' hermosa poesia, be condensat per un altre que sembla una martellada.

Lo Ponent las mou,
lo Llevant las plou.

Abdós aforismes, á la vegada que ratifiquen també l' existencia de dos vents, revelan un temperament analítich colossal, donchs portan el pinyol engendrador del tornado ó segment ciclónich.

Molts anys va discutirse entre 'ls meteorologistas y marins d' Europa, á qui corresponia la gloria del descobriment dels tornados, fins que va prevaler lo nom espanyol dels navegants que feyan la travessia d' Espanya á América. Encare que avuy es poch explicat el procés de la segmentació ciclónica, ó siga que en un cicló s' hi forma un goll sempre á la seva vora dreta, quin goll s' esquinsa ó segmenta del cicló generador, naixent el tornado, nou meteor, ab tot lo sistema de vents de rotació; no obstant, es prou conegut ab referencia als fenòmens que presenta.

Els dos anteriors aforismes ensenyan d' un modo clar, com l' aigua clara, que nostres avis coneixian el mecanisme de la formació dels tornados.

Lo Ponent l' ha mogut, lo Llevant la plou, ó be: lo Ponent ha engendrat á sa filla *el tornado y plora*, plou al tornar de Llevant.

Sobre la Tramontana hi han hermosos aforismes, que sense una gráfica fora molt difícil comprendre tota la seva importancia.

La Tramontana bufa al Ampurdá, sempre que mecanicament 's forma un centre tempestuós sobre 'ls golfs de Lió ó Génova, ó sobre 'ls mars de Córcega, y es tant més folla quant més fondo es 'l centre ciclónich que li dona naixensa. L' Ampurdá sent vent del Nort, porque sempre queda á la part trasera del sistema d' isobaras, y la pluja depend de l' importancia del gorch ó basal atmosféric, que moltes vegadas no arriba á la terra catalana, y per aixó 's diu ab veritat que ab Tramontana generalment no plou.

D' aquí la certesa del aforisme:

Cuan plou de Tramontana,
plou de gana.

Ab aquest régimen meteorológich, la provincia de Barcelona queda en lo sector de rotació *B* corresponent als vents de rumb NO. y bufa 'l Mestral ab pluja ó sense pluja. Un aforisme de Dos-rius, prop de Mataró, explica tot lo mecanisme, á la vegada que ratifica l' anterior:

Vent narbonés,
no plou ni aclareix;
y quan s' hi posa,
s' hi coneix.

L' Ampurdá te un altre aforisme indicador de las consecuencias de la situació dels núvols segons la latitut: